

да почувстваш Вселената

Човекът днес не усеща ритъма на природата, цикличността ѝ така, както в древността. Не се вслушва в нея като преди, рядко съзерцава небесните тела.

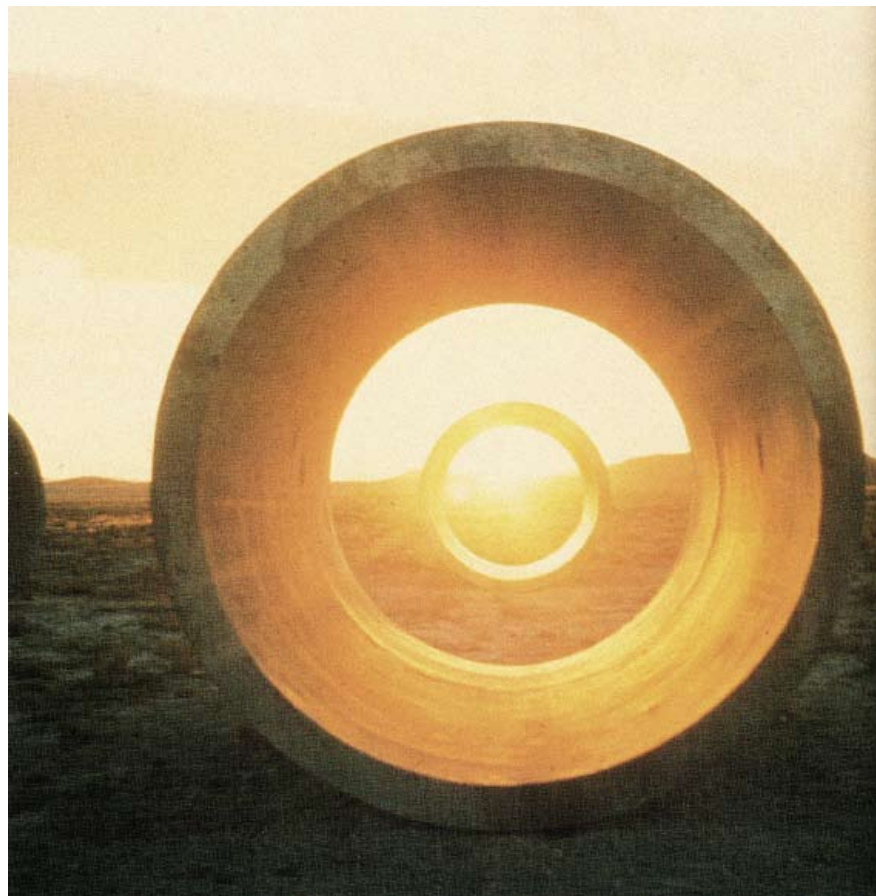
Съвременните творци болезнено осъзнават тази отчужденост и провокират възобновяването на диалога между човека и Космоса. Произведенията им подтикват да осмислим жизнения кръговрат, връзката между индивидуално и космическо време, механизмите на Вселената.

Знак от зората от човечеството

Спиралата, един от най-древните символи на цивилизацията, означава безкрайността, но и пътя към отвъдното. Често откривана по погребални места в различни части на земното кълбо, тя бележи цикъла живот-смърт-прераждане. Спиралата е соларен символ, доколкото древните са вярвали, че слънцето се ражда сутрин, умира нощем и се преражда при зори. Проектът Пустинно дихание (Desert Breath) от 1997 г. на DAST Art Team, огромна и красива спираловидна инсталация, е дело

на трима млади гръцки творци. Докато човек преминава през нея, той преживява и осмисля уникалния ритъм на процесите в пустинята, измерва времето чрез тях. Намира се в Ел Гуна, Египет, на 100 000 кв.м на равен терен върху ивица от Сахара, разположена между Червено море и планинска верига. Инсталацията се състои от две взаимно заключени логаритмични спирали, които започват от общ център и имат еднаква посока на въртене. Едната спирала е от изпъкнали конуси, а другата от издълбани в пясъка конуси. За направата на 178-те конуса са били преместени 8000 куб.м пясък, като от пясъка на вдълбаните конуси са направени изпъкналите. Размерът на всеки от 178-те конуса е пропорционален на отстоянието му до центъра на спиралите. Първият конус на входа на спиралата е висок 3.75 метра и е с диаметър 15 метра. Следващите

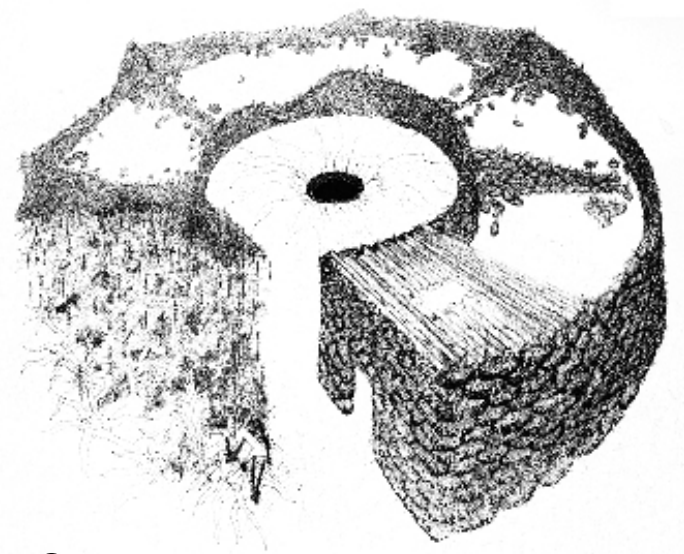
конуси постепенно намаляват по размер по посока към центъра. Малките огледала, поставени на върха на всеки конус, създават оптичната илюзия за вода или, на езика на пустинята, за мираж. В центъра на спиралите е разположена кръгла водна площ с диаметър 30 м. Тя всъщност представлява основата на вдълбан конус, пълен с вода до ръба. В средата на вдълбания конус има изпъкнал конус, чийто отрязан връх образува малък остров в средата на кръглата водна повърхност. Островът, разположен точно на водното ниво и на хоризонта, символизира началото, място на раждане, прераждане и продължаване на живота. Отнела месеци трудна работа в жегата и ветрове, Пустинно дихание е прецизно обмислена, богата на символи творба. Завършена е през март 1997 г. и е предадена на природните стихии. Те започват бавния процес →

на нейното поглъщане обратно в ландшафта, от който се е родила. Документирането на този процес е негледима част от проекта. Чрез своето постепенно разпадане инсталацията става мярка за времето. Целта на творците е да създадат реалност, която може да се изпита и преживее като процес. Изборът на материала - пясък, и формата - конус, е тясно свързан с ритъма на пустинята.

Вечното възраждане

Ред съвременни проекти интерпретират идеята за живота и смъртта не като противоположности, а като преминаващи едно в друго

състояния на цялото. Тезата за единството им Чарлз Симънс изразява в Къща на живота (Growth House, 1975 г.), посветена на аграрния цикъл на раждане, живот, смърт и прераждане. „Къщата“ е сезонно обновяваща се композиция от чували, пълни с почва, в която са сложени различни семена. За няколко месеца тя се трансформира от укрепен зимен заслон в пролетно светлозелено пространство с деликатни клончета и пъстри снопове цветя. Следва наситенозелена лятна фаза и накрая, през есента, експлозия от плодове и зеленчуци. Идеята на проекта е, че животът на цялото би могъл да се продължи, като се направят нови „растителни тухли“ от материала, останал след унищожението, и се построи нова зимна конструкция. В биологичен смисъл тялото (къщата) е отгледано, консумирано, възродено. В творбата си Чарлз Симънс прави асоциация с древните митове и жертвоприношения. Всяка година египетският бог Озирис символично е бил убиван, за да осигури непрекъсваемост на цикъла на живота, плодородие. Кукла на Озирис, изработена от пръст със забодени в нея семена, е била хвърляна в Нил или поливана с вода, за да може да „понишне“.

Небесните тела

Древният човек ги обожествява, а днешният се нуждае от импулс, за да ги съзерцава и преживява. Затова някои съвременни автори създават своеобразни художествени рамки на природни явления, придавайки уникалност на иначе повтарящото се явление. Такава е творбата на Нанси Холт Слънчеви тунели (Sun Tunnels) от 1976 г. Състои се от четири бетонови тръби, разположени по двойки една срещу друга и ориентирани така, че да рамкират

изревава и залеза на слънцето по време на зимното и лятното слънцестоене в тази конкретна точка от земното кълбо. В продължение на десетина дни преди и след слънчевото събитие изревът и залезът се виждат в отворите на тръбите. В самите тръби чрез отвори са маркирани съзвездия, които през деня се осветяват от слънцето, а нощем - от луната и звездите. Според авторката в тръбите денят се превръща в нощ, а резултатът е своеобразна инверсия на небето. Разположена в пустинята, творбата е ориентир в нея, място за съзерцание, а и хладен подслон в жегата.

Белези от светлина

Чарлз Рос проблематизира това, което приемаме и ползваме като даденост, светлината. Той се стреми да улови момента на своеобразното ѝ материализиране. Слънчеви изгаряния/Solar

Burns е нарисувана от леци, които изгарят по една къса крива линия върху дървена плоскост всеки ден в продължение на една година. Шом отделните криви се поставят една до друга, те образуват древния символ на годината - двойна спирала, обръщаща своята посока при преминаването от зимата към лятото. Белезите илюстрират енергията на слънцето, тъй като контрастът им и степенята на обгарянето зависят от времето на годината и специфичните атмосферни условия.

Горе: Докосвайки севера/Да докоснем севера (Touching North), 1989 г. Анги Голдсуърти също рамкира слънчеви събития само че на Северния полюс
Вдясно: Творбата на Нанси Холт Слънчеви тунели

